

Door Simon van der Lugt en Cees Zomer

Seniorenochtenden

Toerusting voor ouderen in de gemeente

Inleiding

Na dertien jaar missionair werk in het Rijnmondgebied (1993-2006) maakte ik de overstap naar de gemeente Delft. De overgang naar een 'gewone' gemeente schiep het moment om over seniorenpastoraat na te denken. Ik kon en wilde niet terugvallen op mijn beginners-ervaring van Rijswijk en Pijnacker (1988-1993). Ik had in Rotterdam meer oog gekregen voor mijn gaven en beperkingen en die winst wil ik inzetten in de vormgeving van het werk als predikant in de gemeente. Dat heeft ertoe geleid dat ik een vorm van seniorencontact heb opgezet, waarbij ik in de regel de ouderen *niet* thuis bezoek. Dat is een afwijking van het traditionele patroon en in dit artikel wil ik daarvan verslag en verantwoording doen. Ik doe dat samen met Cees Zomer, supervisor en coach te Krimpen aan den IJssel, omdat hij een wezenlijke bijdrage heeft geleverd in de voorbereiding van de plannen.

Ik open met een korte beschrijving van mijn visie op mijn ambtelijk functioneren, het kader voor toerusting en pastoraat (1). Dan geef ik een algemene beschrijving van de opzet (2). Ik vertel in het derde punt iets over de eerste ervaringen, uit het voorjaar 2007 (3). Vervolgens presenteer ik een voorbereidingschema (hier wordt de input van Cees Zomer zichtbaar) en laat ik zien hoe ik dat hanteerde (4). Dan volgen nog de evaluatie (5) de verdere plannen (6) en een aantal praktische opmerkingen (7).

1 Visie

a. De visie gaat over mijn eigen ambtelijk functioneren. Wat zie ik als mijn taak ten opzichte van de gemeente?

Als predikant wil ik in het midden van de gemeente het licht van Gods Woord over ons actuele leven (met elkaar, individueel, in de samenleving, in de schepping) laten schijnen en zo de werkelijkheid van het leven met Christus, met het oog op zijn terugkeer, stimuleren, opbouwen, ontwikkelen, richting geven. Ik zie dat in de eerste plaats gebeuren op de kansel voor heel de gemeente, vervolgens in toerustingvormen in

groepen en tenslotte in één-op-één pastoraat.

Toerusting van en pastoraat aan senioren is hiervan onderdeel en voorbeeld. Door de leeftijd krijgt 'de werkelijkheid van het leven met Christus' een eigen kleur. Maar mijn inzet is voor deze groep niet anders dan het algemeen. Als predikant werk ik met het Woord en wil ik bereiken dat het licht daarvan schijnt over de het leven van de gemeente en haar leden.

In de volgorde kansel > toerusting > pastoraat laat ik mijn eigen voorkeur en kracht doorschemeren. Ik kom niet goed tot m'n recht bij ouderen in het één-op-één huisbezoek. De *chit-chat*-aanloop duurt me te lang. Ik vind het lastig om naar de kern te komen. De bezoeken geven mij een gevoel van onrust: ik wil het al snel weer afronden. Daartegenover staat dat ik in groepen beter functioneer en ik sterk ben in het toerusten, met een leer-oogmerk. Ik wil verdieping van inzicht en kennis bieden door groepswork. Ik plaats dat dus in de omschrijving voor het één-op-één pastoraat.

Dat laatste is niet geheel uit mijn pakket verdwenen, maar krijgt bewust minder ruimte omdat toerusting voorop gaat. Deze keuze maak ik mede omdat ik voor de ouderlingen en diakenen het individuele pastoraat en diaconaat als primair beschouw. Een kwestie dus van gaven en eigen roeping erkennen en daar de werkzaamheden op aanpassen.

2 Opzet seniorenochtenden

Ik organiseer als predikant tweemaal per jaar een ochtend voor de senioren van 65 jaar en ouder. Eén in het voorjaar en één in het najaar. Tijdens die bijeenkomsten leid ik onderwerpen in die te maken hebben met 'christelijk oud worden'. Omdat het aantal ouderen van die leeftijd ongeveer 50 is in Delft, stel ik groepen samen van ongeveer 25. Dat maakt de interactie goed mogelijk. Allen die gezond en mobiel zijn, of gehaald kunnen worden, zijn hier welkom en ontvangen op deze manier tweemaal per jaar de gelegenheid om met mij als predikant en met elkaar als ouderen in gesprek te zijn. Is er verder geen bijzondere aanleiding dan kom ik niet bij hen thuis. Ook niet op hun verjaardag. Bij de ouderen die kampen met gezondheidklachten of beperkingen, die niet meer

in de kerk komen of anderszins aandacht nodig hebben, kom ik wel thuis. In overleg met de ouderling en de diaken maak ik een rooster en bepaal ik de frequentie. Dat is het pastorale gesprek, individueel en in de huiselijke sfeer. Als er in de situatie van de gezonde en mobiele leden iets speciaals voordoet en zij wensen daarbij mijn aandacht, dan maak ik er tijd voor. Dat kan ik soms zelf signaleren; anders via-via vernemen (ouderling, diaken, kerklid, familie). Ik stimuleer hen om zelf die aandacht te vragen, telefonisch of rond de kerkdienst. Ik probeer mijn agenda zo leeg te houden dat er ruimte is om binnen twee of drie weken langs te gaan. De avonden zijn schaars, maar deze groep heeft vaak ruimte overdag. In de praktijk betekent dat nu, dat ik bij twee of drie oudere leden geregeld aan huis kom, terwijl de anderen de ouderenoctenden (kunnen) bezoeken. Niet ieder voelt zich bij de leeftijd van 65 al bereid om in die categorie samen te komen (ze zijn nog volop actief) en dat is prima. Er is geen plicht om die ochtenden te bezoeken. Wie dan toch mijn pastorale aandacht wil, moet er om vragen. Tenzij ik zelf reden zie om die aandacht te geven.

3 Ervaring voorjaar 2007

In de uitnodigingsbrief (zie onder bij 7) hadden de ouderen gezien dat van 10.00 tot 10.30 de inloop zou zijn. Even na tien uur was de groep al compleet. We zaten in een soort terrasopstelling, een man of vier vijf om een tafel.

Ik wilde officieel openen. Dat geeft de ochtend direct een kader en een doelmatig karakter. Het laat zien dat ik de lijn van de ochtend bepaald heb en dat we meer komen doen dan gezellig praten. Ik koos voor Psalm 92. Het heeft enige emotionele waarde voor mij zelf (bij ons thuis werd die psalm altijd op zaterdag gelezen) en dat verheelde ik niet, maar het ging mij vooral om het slot: '...zij zullen in de ouderdom nog vrucht dragen, fris en groen zullen zij zijn, om te verkondigen dat de HERE waarachtig is'. Ik las bewust uit NV '51. Die tekst heeft jaren ons gehoor bepaald. Op een kopie had ik de coupletten 1, 7 en 8 uitgedeeld uit 1773. Zonder veel commentaar zetten we in en we zongen 'Laat ons den rustdag wijden...' en '... 't zij in d' uchtendstond vol zoetheid ons stelt uw gunst in 't licht' en dergelijke frasen. Het leverde levendige reacties op. De mensen waren enerzijds geraakt door de oude woorden, anderzijds opgelucht dat wij het zo nu niet meer zongen.

Na het gebed gaf ik een korte uiteenzetting van de opzet van de ochtend. Ik legde uit dat het een vorm was van toerusting aan de ouderen in de gemeente. Hierbij is het onderlinge gesprek als ouderen een bedoeld effect. Ik kondigde aan dat

aan het slot van de ochtend daarover ook gesproken kon worden, maar dat we nu eerst het programma zouden vervolgen. Ik zei er bij dat het ook voor mij een beetje spannend was.

Het eerste onderdeel van het programma (het was nu ongeveer 10.45) was het voorlezen van een fragment uit het boek *Als de ouderdom pijn doet* van Marinus van den Berg (Ten Have, tiende geheel herziende druk, Kampen 2006). Hij is pastor in het verpleegcentrum en hospice Antonius IJsselmonde in Rotterdam. Ik had in dat boek een aangrijpend verslag gelezen van iemand die zijn ervaringen na een hersenbloeding beschreef. De hulpeloosheid, de wil om je leven weer onder controle te krijgen en de gehechtheid aan de wezenlijke dingen van het leven. Het waren twee bladzijden (181,182), ruim vijf minuten lezen. Het was stil bij het luisteren en even nadat ik ophield. Ik wachtte bewust en toen begon er iemand: 'ik moet hierbij denken aan mijn vader...', zei hij en hij vertelde iets dergelijks. Een zuster pakte haar zakdoek en had tranen. Toen ik vroeg waarom ze huilen moest, kon ze het niet zeggen. Een ander pakte het op en zei dat dit haar angstbeeld was. Een volgende stelde dat zoiets ook jonge mensen wel kon overkomen. Wat ik hoopte gebeurde: we raakten in gesprek over de kwetsbaarheid van het leven. En door zo een handvol aanwezigen er eens wat over te laten vertellen ontstond er een open en vertrouwde sfeer. Verhalen delen schept een band.

Ik had hiervoor ongeveer 15 minuten gepland en ik hield de tijd goed in de gaten. Hoezeer je ook een vlot lopend gesprek hebt, het tijdig afwerken van een programma heeft een hoge waarde voor de deelnemers. Ik brak dus op een bepaald moment (11.00) de discussie af.

Ik las met de aanwezigen Genesis 1,24-31 (NBV). Ik hield een korte inleiding, ongeveer 10 minuten. Daarin wees ik op het feit dat mens en landdieren op dezelfde dag geschapen zijn. Maar het verschil tussen mens en dier is de aanstelling van eerstgenoemde tot beeld van God. Ik vertelde kort de betekenis ervan zoals die in onze recente traditie gemeengoed is geworden: God vertegenwoordigen, ambassadeur van de Heer in de hemel zijn. Dat geeft verantwoordelijkheid naar twee kanten toe: naar de HEER toe, die ons de opdracht gegeven heeft. En naar de buitenwereld toe om helder en duidelijk laten zien dat God je Heer is. Ik citeerde Kolossenzen 1,15-20 om daarmee op Christus, het beeld Gods, te wijzen.

Op de uitgedeelde hand-out stond een samenvatting van mijn verhaal. En ook dit:

Bespreek nu in kleine groepen de volgende vragen:

1 In welke dingen kwam het 'beeld van God' zijn het meest duidelijk tot uiting in uw leven (denk bijvoorbeeld aan; werk of gezin of kerk)?. Vertel aan elkaar hoe dat zichtbaar werd.

2 Wat vond u het moeilijkst om daarin 'beeld van God' te zijn?

We namen 20 minuten voor deze bespreking in groepjes (11.10-11.30). Bij de eerste tafel viel ik direct in een mooi gesprek. Een zuster zei dat ze zich wel eens schuldig voelde omdat ze vroeger de kinderen te weinig aandacht had gegeven. Zij had met haar man vroeger een eigen zaak gehad. Iemand vroeg of zij dat van de kinderen zelf gehoord had. Nee, dat niet, en nu kon ze het goed maken. Ik vroeg: 'Misschien heeft u ook wel dingen in uw herinnering die u niet kan goed maken, wat doet u daarmee?' 'Wegduwen', antwoordde zij, 'niet meer aan denken'. Haar buurvrouw aan tafel viel haar direct bij: 'Ja, dat doe ik ook' 'Maar wie is de Here Jezus in verband hiermee dan voor u?', vroeg ik. Zo kwamen we in gesprek over de betekenis van het geloof.

Ik nam de plenaire leiding weer op me (11.30) en haalde uit alle groepen een paar flitsen van de bespreking. Ik benadrukte de plaats van de genade die de HEER geeft. Zo maakte ik er een onderwijsmoment van. We hadden gevoelige punten aangeraakt in het gesprek en juist die willen we verbinden met Christus. Een enkeling vulde aan wat ik zei en rond 11.45 sloot ik dit deel van het programma af.

Toen bracht ik het programma en de opzet van dergelijke ochtenden te sprake en gaf ruimte voor hun reacties en ideeën. Met nadruk herhaalde ik dat de leden zelf aan de bel moeten trekken als zij mijn aandacht voor hen persoonlijk, individueel

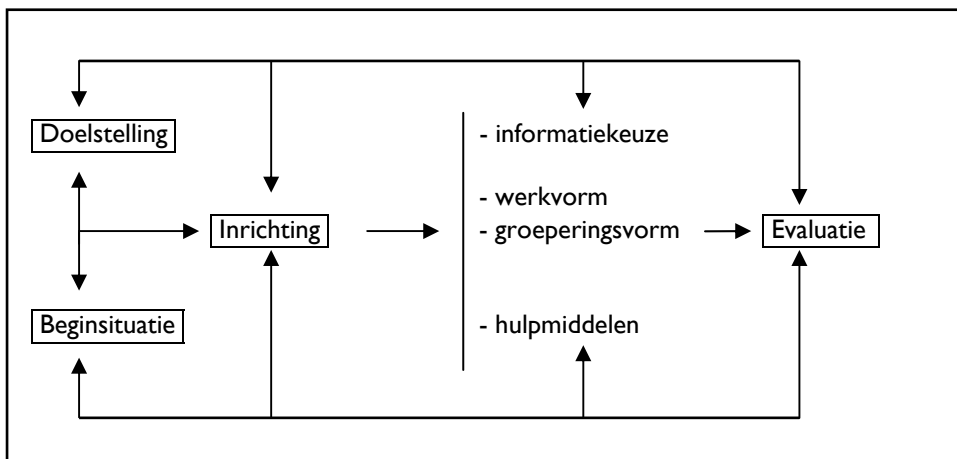
willen. Want in de regel kom ik niet als ik geen bijzonderheden opmerk in hun leven. We zongen nog Psalm 86 vers 6 en 8 in oude berijming.

4 Voorbereidingsmethodiek

Om te komen tot een goede opzet van deze bijeenkomsten ben ik volgens een bepaalde methodiek aan het werk gegaan. Deze methodiek is afkomstig uit de onderwijstheorie. Ik heb hiervoor het model 'didactische analyse' van Van Gelder (1979) gebruikt. Dit model geeft een goed handvat om zo'n pastorale sessie voor te bereiden. Ondanks het feit dat het al bijna dertig jaar oud is, heb ik gemerkt dat het nog steeds goed bruikbaar is. Het helpt je om in beeld te krijgen wat er allemaal speelt in een leersituatie. Omdat ik een toerustings-sessie als deze ervaar als een 'leersituatie' heb ik het model ook hier toegepast bij de voorbereiding en uitwerking. Vanzelfsprekend is het ook een goed hulpmiddel bij de opzet van een gemeentevergadering, een workshop of een catechisatieles. Het kan ook gebruikt worden achteraf als een evaluatiemiddel. Het cyclische karakter en het systematisch doorlopen van het proces maakt bijstellingen op de verschillende aspecten mogelijk.

De volgende aspecten zijn van belang:

1. Doelstelling
2. Beginsituatie
3. Inrichting
 - Informatiekeuze
 - Werkvorm
 - Hulpmiddelen
 - Groeperingsvorm
4. Evaluatie

Model van een onderwijsleersituatie naar het model van 'Didactische analyse' van Van Gelder (1979).

4.1 Toelichting

Eerst een korte toelichting hierop, in het algemeen.

Doelstelling

Je neemt je voor een workshop te geven of een activiteit te organiseren. Vanzelfsprekend bepaal je eerst het onderwerp. Om ook echt dat te gaan doen wat je hebt voorgenomen, is het van belang te benoemen wat je ermee wilt: in concrete taal moet je dit kunnen verwoorden. Wat wil je bereiken met deze groep, welk resultaat wil je behaald hebben na afloop van de activiteit?

Beginsituatie

Wat je wilt bereiken heeft alles te maken met de mensen, bij wie je dat wilt bereiken: je moet dus goed geïnformeerd zijn over je doelgroep (leeftijd, cultuur/gewoontes, kennis van zaken, mobiliteit, interesses, niveau, context). Ook moet je in kaart brengen in welke situatie je de activiteit wil organiseren. Is er een vraag of een probleem? Op welke locatie ga je iets organiseren? Wat moet je regelen? Ook is het belangrijk om na te gaan hoe je je activiteit wilt aankondigen. Breng al deze facetten vooraf voor jezelf in kaart!

Inrichting

Zo zijn de doelstelling en de beginsituatie bepalend voor de activiteit die je gaat doen en de wijze waarop je dat gaat doen. We noemen dat 'de inrichting'. Vanuit je doelstelling en de beginsituatie ga je nu je onderwerp verder uitwerken in deelonderwerpen. Je kiest dan 'brokken' informatie die je logisch gaat rangschikken in de tijd. Bij ieder onderdeel bepaal je: wat wil ik hiermee in deze groep, hoe gaan we ermee aan het werk, (werkvorm), wat is mijn eigen rol hierbij, wat verwacht ik van de groep en welke hulpmiddelen heb ik nodig?

Het proces

Het kan voorkomen dat je een wat anders voorgesorteerde groep mensen krijgt dan je had ingeschat. Tijdens je activiteit blijf je dus goed in de gaten houden of je doelstelling nog steeds haalbaar is of dat je die moet bijstellen, of dat je een andere werkvorm moet kiezen die beter aansluit bij het niveau en/of de verwachtingen van de doelgroep. Je bent dus doorlopend aan het evalueren: kijk en luister goed!

Wees je goed bewust van wat jouw gedrag met de mensen doet: ben je openend, of roep je belemmeringen op? Reflecteer dus op je gedrag! Daarnaast kan er ook iets in de groep gebeuren wat je niet had verwacht: ook daar moet je op anticiperen en beoordelen of je doel nog wel haalbaar is op dat moment.

Er kunnen ook invloeden van buiten komen die het proces beïnvloeden: de stroom valt uit, een apparaat gaat stuk, de koffie die je besteld hebt is niet op tijd klaar, enz.

Evaluatie

Tenslotte ga je na de les of activiteit evalueren: heb ik mijn doel gehaald, had ik de beginsituatie correct ingeschat en de juiste inrichting gekozen? Ook kijk je naar hoe je hebt ingespeeld op die onverwachte zaken: is daardoor het proces verstoord en de doelstelling niet gehaald, of kon ik het laten meewerken ten goede?

Samengevat: een 'leer'activiteit is een planmatig gebeuren: je gaat niet zomaar iets doen, maar je hebt een bepaalde doelstelling en je wilt die ook bereiken. Zowel tijdens als achteraf evalueer je wat je aan het doen bent en met welk resultaat. In een schema/draaiboek, bijvoorbeeld:

Tijd	Onderdeel	Doel/strategie	Wat doet de docent/leider	Wat doen de groepsleden	Welke middelen
10.00 – 10.10	Bijbellezen Gen. 5 : 8-18	Informereren en voorbereiden op meditatie	Leest voor	Luisteren	Bijbel Tekst op groot letterformaat
10.10 – 10.30	Stellingen bediscussiëren	Meningen uitwisselen	Kijkt en luistert	Spreken en luisteren met groepje. Noteren aantekeningen op flap	3x Flap-over met 5 stellingen en 3 stiften

4.2 Toegepast op seniorenachtenden

Ik expliciteer vervolgens een drietal stappen uit dit model (doelstelling, beginsituatie en inrichting) in het kader van mijn opzet van de seniorenachtenden.

a. De doelstelling voor de eerste ochtend heb ik zo geformuleerd:

Ik wil met deze eerste ochtend bereiken

- dat de ouderen een eerste ervaring op doen met deze vorm van onderlinge toerusting en pastoraat onder leiding van de predikant
- dat de ouderen begrijpen wat de vorm van contact ouderen-predikant zal zijn en hen de gelegenheid geven daarop te reageren
- dat de ouderen nadenken en spreken over het beeld van God zijn en beheer van de schepping in relatie tot hun eigen actieve leven in het verleden (en deels nog in het heden).

Het derde doel spreekt gericht over het onderwerp van die ochtend, de andere twee beschrijven het doel van de vorm op zich. Ik benoem in het eerste deel hiervan expliciet het onderlinge. Het gaat om meer dan alleen het contact met mij als predikant. De gemeente als geheel is Geest-begaafd en in staat tot onderlinge opbouw.

b. De volgende stap was het inschatten van de beginsituatie:

De beginsituatie is dat ik een groep oudere leden van de gemeente bij elkaar zal krijgen, die een bepaald verwachtingspatroon heeft van de predikant. Wat ik nu aanbied, wijkt grotendeels daarvan af. Ik realiseer mij dat het weerstand op kan wekken, maar evengoed interesse. Deze leden hebben veel kerkelijke ervaring en reële pastorale problematiek. Het gaat er om iets goeds te bieden. Daar hebben zij bij wijze van spreken 'recht' op. In het eerste jaar heb ik bij ieder een keer kennisgemaakt en nog geen vervolg afspraken gemaakt. Ieder begreep dat (want anders kom je nooit door de kennismaking heen). Nu, in het eerste half jaar na afsluiting van de kennismaking, ligt er een verwachting. Wanneer komt de dominee?

Verder besef ik dat het slagen van de eerste keer van groot belang is voor het vervolg. Ik wil een patroon opzetten, een slecht voorbeeld verspeelt krediet: de eerste klap is een daalder waard (bovendien moet ik ermee rekenen dat de ochtend voor de eerste helft van de senioren groep

bepalend is voor de tweede, die drie weken later gehouden wordt; het gerucht zal vooruit gaan).

Ik hoop het onderlinge geloofsgesprek te stimuleren. Dat veronderstelt dat zij dat op een opbouwende manier kunnen. Hoewel ik een eerste indruk in de kennismakingsgesprekken heb gekregen, weet ik niet of dat gaat lukken. Hier kan wel in gestuurd worden, maar ik moet erop vertrouwen dat het lukken zal.

Tenslotte: twee of driemaal per jaar zijn er ouderenmiddagen met een ontspannend of informatief programma. Eenmaal per jaar gaan de ouderen een dagje uit. Men kan de vraag hebben hoe deze ochtenden zich verhouden tot de al bestaande vormen.

c. De inrichting, hoe zet ik het op?

Ik kies voor de grote vergaderzaal in de kerk. Dat is voor de ruimte al nodig, maar ook de link naar het gebouw waar we onze godsdienst oefeningen doen is van belang. Ik wil een opstelling in terrasvorm, zodat groepen zich als vanzelf vormen. Die groepen worden actief bij de bespreking. Ik ga er zelf voor staan, ik heb katheders of tafels nodig om een aantal dingen op te leggen. Er moet ruimte zijn om wat heen en weer te lopen voor en tussen de tafels.

De groep moet goed aanspreekbaar zijn. Ik heb een duidelijke stem, maar de leden moeten ook elkaar goed kunnen verstaan.

De inloop kenmerkt zich door gezelligheid: gastvrije opvang, met koffie, thee en koek. De hand-out en kopieën van liederen moeten op de tafel klaarliggen voor de leden komen. De tekst moet in een grote letter worden afgedrukt, want anders zijn er die het niet kunnen lezen. Ik heb overwogen om de beamer te gebruiken, maar voor deze eerste keer kies ik voor kopieën. Later misschien.

Na de opening een plenair deel met een gesprek over de kwetsbaarheid van het ouder worden. Dan in kleinere groepen een gesprek over het onderwerp 'beeld van God' zijn. Dat komt dan weer plenair terug om ervaringen uit de groepen te delen. Dan moet er ook ruimte zijn om de algehele opzet te bespreken.

Op deze manier werd duidelijk wat mijn rol als predikant moet zijn: gastheer, leider, inleider, gespreksleider, afsluiter. Dit doet van de leden het volgende verwachten: luisteren naar elkaar, inbreng van eigen ervaringen, meedenken over de toekomst.

5 Evaluatie

Ik heb in mei en juni 2007 voor beide groepen een ochtend verzorgd. Terugkijkend noem ik de volgende punten bij de evaluatie

- De beginsituatie was goed ingeschat. Men kwam met een positieve houding, maar keek de kat uit de boom. De leden droegen wezenlijk bij aan het welslagen door een open gesprekshouding waarbij kwetsbare punten niet gemeden werden.
- Het proces werd emotioneler dan ik dacht. De tranen probeerde men te verbergen, maar het bespreekbaar maken was zinvol. Wie zich niet kon uiten, werd door mij na afloop even aangesproken: 'hoe was het voor u om daar geëmotioneerd te raken?'. De leden sprongen onderling bij.
- De tijd beheersen ging goed. Het wordt op prijs gesteld als een aangegeven tijd gehandhaafd wordt. Wat ik niet goed inschatte was de neiging van sommigen om al vroeg te komen. En de tijd die groepswerk nodig heeft.
- Het voordeel van twee groepen met hetzelfde programma was dat sommigen konden switchen, als hun agenda dat nodig maakten. Een enkeling meldde zich af, omdat zij zich nog 'te jong' voelden voor deze ochtenden. De meeste kwamen.
- Delft is een gemeente waar draagvlak is om nieuwe vormen uit te proberen. Dat geldt in de erediensten, zo ook in toerusting en pastoraat. Het is een 'stads cultuur' die denk ik op het platteland en in de dorpen zo niet wordt aangetroffen. Naast het feit dat deze vorm bij m'n persoonlijk predikantenprofiel past, is ook dit 'gemeenteprofiel' van belang bij de vraag of dit overal toepasbaar is.
- Het bezoek aan huis bij de ouderen is onderdeel van het werk van ouderlingen en diakenen. Deze plannen kregen hun steun. Zij realiseerden zich dat een bepaald bezoeksritme van jaarlijks huisbezoek en aanvullende bezoeken (bv. op de verjaardag) hun eerste verantwoordelijkheid was. Zij kunnen mij een signaal geven vanuit hun bezoekpraktijk. Ik kan hen tippen naar aanleiding van de ochtenden. Ik kan hen

toerusten waar nodig als het gaat om specifieke vragen in het ouderenpastoraat. Zo heeft het predikantencontact met ouderen een eigen gezicht, naast dat van ouderlingen en diakenen.

6 Plannen

Aan het slot van de beide ochtenden heb ik de aanwezigen gevraagd of zij onderwerpen hadden, waarover zij in een dergelijke setting wilden spreken. Dat leverde het volgende op:

- waarom ben ik vrijgemaakt?
- ouderen en jongeren
- de plaats van ouderen in de kerk
- wat is de hemel?
- omgaan met veranderingen
- vroeger actief – nu aan de rand.

Verrast constateerde ik hoe makkelijk de onderwerpen aangedragen werden.

Ik had voor mezelf al eens deze lijst opgesteld:

- Christelijk oud worden
- Voorbereiden op de dood
- Terugkijken op je leven
- Stand van zaken in een veranderende kerk (liturgie)
- De plaats in de gemeenschap

De overlap met de door de ouderen genoemde ideeën is helder.

7 Praktisch

De organisatie wilde ik niet doen. Ik ben voor de 'inhoud'. Daarom heb ik gekeken wie mij zou kunnen helpen. Nu worden er al ouderenmiddagen gehouden voor ongeveer dezelfde doelgroep. Een groep van vier zusters organiseert dat. Ik heb hen gevraagd of zij ook willen helpen bij de organisatie van deze ochtenden. Ik concipieerde een brief voor de ouderen, waarin ik globaal de plannen aankondigde. Deze werd door een van hen gekopieerd en in de postvakken gelegd. Vervolgens een tweede brief met een concrete uitnodiging voor een datum, met een korte schets van het programma en een groepsindeling. Ook deze werd door hen verspreid. De ouderen regelden zelf het vervoer. Zij haalden elkaar op waar nodig. De zusters vroegen dat nog wel even na, maar daar hoefden zij niet veel aan te doen. Twee van de hen kwamen een half uur van tevoren in de kerk om koffie te zetten, de tafels te schikken, en gastvrouw te zijn. Ik was er zelf ook vroeg, omdat ik als gastheer de ouderen ook wilde ontvangen. Voordat de eerste brieven uitging had ik al een stuk geschreven in het kerkblad. Zo liet ik niet alleen de ouderen, maar de hele gemeente meelesen met de plannen.

*

Reacties zijn welkom bij de auteurs: asvanderlugt@filtnet.nl en info@transparantsupervisie.nl , zie ook de website www.transparantsupervisie.nl

ⁱ Wij hebben geprofiteerd van de opmerkingen van dr.Peter van der Kamp bij een eerdere versie van dit artikel.